

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apăre odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3.

Fondator: Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Director: Constantin Popp. Redactor responsabil: Dr. Mihai Veliciu.

Consilierul aulic IACOB BOLOGA *)

(1817—1888).

— Note biografice. —

Iacob Bologa, consilier aulic, s'a născut la 7 Decembrie 1817, din părinți țărani liberi (neiobagi) în comuna Marpod, din „Fundul Regiu”, scaunul Nocrichului, Jud. Sibiu. Școala elementară a făcut-o în localitate, iar școlile medii rom. cat. le-a terminat, cu distincție, în Sibiu.

Întreținerea câtă vreme a fost la liceul din Sibiu, o avea după obiceiul și puțința vremurilor de pe atunci, din traistă, cu care părinții săi îi aduceau alimentele, la Sibiu cu căruța.

Povățuit și sprijinit de un nobil maghiar (secui) Gyergyai și ajutat și din partea decanilor rom. cat. Jakabfy și, pe urmă, Schlauch, Iacob Bologa, elev distins, a ajuns să dea meditații odraslelor a numeroase familii fruntașe din localitate.

I. Bologa s'a impus de vreme și atențiunii Episcopului Vasile Moga, care-l aprecia și simpatiza mult. Când după terminarea studiilor sale academice, Bologa trecea prin Sibiu, la ai săi în Marpod, era totdeauna învitat și primit cu căldură la reședința episcopescă.

VALERIU P. BOLOGA

Fost director al Sucursalei băncii „Albina” din Brașov, fiul lui Iacob Bologa.

Încă de pe vremea studiilor sale la academia de drept Iacob Bologa a intrat în strânsă legătură și de intimă amiciție, cu fruntașii tineretului românesc de pe vremuri: Avram Iancu, Costi G. Ioan, Secăreanu, Ilie Măcelariu, Pantazi, și alții.

După terminarea studiilor I. Bologa ajunge cancelist la Tabla (Curtea de Apel) din Tg. Murăș, unde ia parte activă la pregătirea mișcărilor inițiate acolo, la anul 1848.

Participă în acel an la marea adunare națională de pe Câmpul Libertății la Blaj, unde funcționează ca unul din secretarii acelei adunări și este ales membru al Deputației, delegată să prezinte Tronului hotărârile adunării naționale.

Chemat la postul de secretar prezidial al Episcopului Andrei Șaguna, îl însoțește pe acesta în această calitate, și și ca membru al Delegațiunii, condusă de

Șaguna la Olmütz, Praga și Innsbruck, de unde se înapoiază cu Șaguna, prin Galiția, Bucovina, Moldova și Muntenia, cu care prilej încheie prețioase cunoștințe

*) Prilej pentru publicarea acestor „Note biografice” asupra lui Iacob Bologa, îmi oferă aniversarea a 40 de ani dela moartea fiului său, Valeriu P. Bologa și biografia acestuia, scrisă cu acest prilej, ce urmează mai jos. C. P.

și ia contact politic cu fruntașii neamului nostru din acele provincii și țări. De atunci au dat bunele sale legături și raporturi de prietenie cu Bogdan Petriceicu Hașdeu, cu artistul Matei Millo, cu boierii Cămărășescu și Racovița, Generalul Florescu și alții, raporturi, ce a continuat a le păstra și ulterior toată viața sa.

După potolirea revoluției și restabilirea ordinii I. Bologa intră în serviciul Statului în calitate de locotenent. Detașat pentru serviciu pe lângă guvernatorul Br. Wohlgemuth, îl însoțește pe acesta în călătoria sa prin întreg Ardealul pentru liniștirea spiritelor.

A avut acum I. Bologa prilejul binevenit să facă neamului său prețioase servicii, atrăgând atențiunea guvernatorului asupra suferințelor și gravamentelor poporului român și stăruind și indicând mijloacele pentru alinarea lor.

La 1853 I. Bologa este înaintat, drept recunoaștere a aptitudinilor și excelențelor servicii prestate până atunci, Consilier la tribunalul din Dej, iar după un an la postul de consilier la Tribunalul provincial din Sibiu. Deja după cinci ani, la 1858, pentru activitatea sa neobosită și imparțialitatea sa notorică, probată în numeroase cazuri grave, I. Bologa este din nou înaintat la gradul și funcția de Consilier la Curtea de Apel a țării și scurt timp după aceea Consilier la Guvernul țării din Cluj.

La 1864 I. Bologa este distins cu importantul ordin imperial austriac Coroana de Fer cl. III, iar la 1865 este înălțat Consilier aulic la Cancelaria Transilvăneană (secția juridică) din Viena, forul suprem judiciar pentru Ardeal. Avea atunci vârsta de abia 48 ani.

În această din urmă înaltă funcțiune, împreună cu A. Mocsonyi, Dimitrie M. Moldovan, Petru Dobran și alții I. Bologa a dezvoltat o intensă activitate, încununată apoi ulterior de succes, pentru revindicarea vechei Mitropolii ardelenae a Românilor ortodoksi.

La 1867, după decretarea dualismului austro-ungar și schimbarea sistemului de guvernament, I. Bologa trece la pensiu și se retrage în viața privată la Sibiu.

În afară de împlinirea conștiințioasă a obligațiilor sale de înalt funcționar de stat, până a fost în serviciu activ, când a căutat totdeauna și necurmat să servească și promoveze interesele neamului său, apărând drepturile sale prea adeseori nesocotite, I. Bologa a avut încă din tinerețe un important rol de îndrumător și conducător în viața politică și culturală a poporului român.

Ales la 1861 în primul Comitet permanent național român I. Bologa, după delăturarea nenumăratelor piedici, ce le puneau stăpânirea, sub influința nobilimii maghiare, în calea obținerii unei audiențe, conduce o delegațiune a Poporului român, din care face parte Dr. Ioan Rațiu și Ilie Măcelar la Împăratul

Francisc Iosif, pentru a-i prezenta, în numele națiunii române, toate gravamentele de ordin politic și cultural etc., ale poporului român din Transilvania.

În deosebi a cerut atunci Delegațiunea Împăratului să denege încuviințarea sa pentru suprimarea independenței Transilvaniei, respective să nu aprobe Uniunea Ardealului cu Ungaria, decretată la 1848, în contra voinții Românilor, hotărîre ce rămăsese neexecutată, dar la 1861 a fost din nou cerută stăruitor de nobilimea maghiară interesată.

Cu toată declarația categorică, a asigurării și a cuvântului dat delegațiunii de către Împărat, că „Uniunea Ardealului cu Ungaria niciodată nu se va face” — aceasta, cu nesocotirea cuvântului și promisiunii împărătești, ulterior totuși a urmat, și cu ea o lungă eră de neîndreptățire, umilire și asuprire a poporului român mai ales dela 1867 încoace.

I. Bologa nu a încetat să activeze și să lupte și după pensionarea sa, cu toată dârzenia, pentru cauza dreaptă a neamului său și egala îndreptățire a tuturor naționalităților: în dieta din Sibiu din 1863/4 unde — după restaurarea autonomiei Ardealului — a fost ales deputat al Scaunului Nocrich și ca membru al Consiliului imperial din Viena, unde fusese delegat la 1863 din partea Dietei din Sibiu.

Iacob Bologa a activat intens, dela 1861—1871 în interesul poporului românesc și ca membru al reprezentanței „Universității săsești” din Sibiu, ales în cercul Sebeșului Săsesc. În sânul acestei importante corporații luptă pentru recunoașterea drepturilor Românilor din „Fundul Regiu”, exoperează împreună cu ceilalți colegi ai săi români, ajutoare și pe seama Românilor, și pune la cale împăciuirii echitabile în complicatele procese pentru păduri, purtate de comunele din „Mărginime” cu „Universitatea săsească”.

Mare parte din merit îi revine în fine lui I. Bologa și pentru aducerea hotărîrii luată la 1 Mai 1871, de „Universitatea săsească” compusă în preponderanță din reprezentanți Sași, prin care hotărîre: se recunoaște imensa avere a acestei corporații drept proprietatea comună a celor 11 Scaune istorice, fără deosebire de naționalitate și confesiune.

A fost aceasta o hotărîre de extraordinară însemnătate pentru Români, dat fiind că până atunci beneficiau de uzufructul acestor imense averi, exclusiv Sașii, în favorul instituțiilor lor culturale.

Membru marcant al Partidului Național Român I. Bologa a luat parte, până la sfârșitul vieții sale la toate conferințele naționale și a fost ales și în Comitetul permanent al conferinței naționale dela Mercurea Sibiului. Semnătura sa figurează pe toate memoriile politice, prezentate celor în cădere, de conducătorii poporului românesc din Monarhia habsburgică.

În viața bisericească asemenea a dezvoltat I. Bologa o vie activitate. A conlucrat la introducerea Statutului organic, ca membru al comitetului fundațiunii

Gojdu, dela 1871 până la moarte; ca fiscal metropolitan, apoi deputat în toate Sinoadele Arhidiecezane și Congresele naționale. Dela retragerea sa în pensiune a condus și Comitetul Parohial al bisericii din Sibiu-Cetate.

Cercetător regulat al bisericii, glasul său puternic și de un timbru deosebit de plăcut răsuna, în zile de sărbătoare, adeseori, din strană, atât în bisericile din Sibiu, cât și la sate, spre lauda și mărirea lui Dumnezeu și plăcerea și admirația credincioșilor,

În cadrele „Asociațiunii Transilvane pentru literatură și cultura poporului român“, „Astra“ de azi, încă a dezvoltat I. Bologa, dela înființarea ei și până la moarte o mănoasă activitate. Ca vice-președinte și apoi ca Președinte a condus comitetul central aproape două decenii și a avut totdeauna o deosebită purtare de grijă pentru prosperarea și dezvoltarea acestei vechi și importante instituții culturale a noastre. Și-a adus aminte de ea și în ultimele zile ale vieții sale, când a lăsat destinele ei, Prim-secretarului de pe vremuri Gheorghe Bariștu și secretarului II Dr. Ioan Crișan, adresându-le cuvintele: „Grijiți de Asociațiune“.

A luat parte toată vremea la toate adunările generale ale „Astreii“ unde conducea cu mult zel și tact desbaterile, necruțând nici timp, nici cheltuieli pentru a putea fi totdeauna la locul său.

Nu i-a scăpat din vedere lui I. Bologa nici importanța instituțiilor financiar-economice pentru poporul nostru. Participă la 1871 la fondarea băncii de asigurare „Transilvania“ din Sibiu (fondare româno-săsească) abandonată ulterior, după vreo două decenii, de Români și azi în patrimoniul exclusiv al compatrioților noștri Sași. La aceasta societate I. Bologa a funcționat și ca membru în direcțiune până la moartea sa.

Semnatar, la 1871, al „Prospectului de fondare“, membru fondator al primului institut de credit și de economii românesc, Banca „Albina“ din Sibiu, I. Bologa este ales, în prima adunare generală, la 14 Martie 1872, membru al Consiliului de administrație și de acesta vice-președinte I, iar la 20 Iulie 1874 Președinte. A funcționat în această calitate până la moartea sa, făcând acestui institut prin marea autoritate de care se bucura în general, prin excelențele legături, personale, ce le avea și prin zelul și tactul, cu care era înzestrat, neprețuite și vecinic neuitate servicii.

În comuna sa natală Marpod și împrejurime și întreg județul Sibiu, în sânul populațiunii românești numele lui I. Bologa a devenit legendar, ca cel mai bun și mai devotat amic al țăranului. De fapt la I. Bologa alerga pe vremuri, poporul țăran în toate necazurile și nevoile lui, căutând un sfat bun, sprijin și ajutor. Și le primeau toate, toți câți i se adresau, oferindu-i-se serviciile complet desinteresat. S'a și bu-

curat pentru toate aceste binefaceri de o popularitate largă, ca puțini alții în vremea sa.

Iacob Bologa și-a dat obștescul sfârșit după o bogată activitate pe toate terenele, în serviciul neamului său, la 18 Mai 1888 în Sibiu, regretat de toți câți l-au cunoscut și cu care a colaborat în viață pe multiplele terenuri ale activității sale pentru binele obștesc. L-au deplâns în afară de membrii familiei sale, mai ales țărănimea română, căci le-a dispărut „Domnul nostru cel bun“ — cum îi ziceau.

Prin căsătorie I. Bologa a fost înrudit cu protopopul de pe vremuri al Sibiului Petru Bădilă, (care i-a fost socru) și cu Directorul Seminarului teologic, azi Academia teologică din Sibiu, Ioan Hannea, ambii personalități marcante și cu rol în trecutul bisericii noastre din epoca „șaguniană“.

Iacob Bologa a lăsat în urma sa un fiu Valeriu, a cărui comemorare de 40 de ani dela moarte a prilejuit această schiță biografică, și două fiice: Ana, măritată cu vrednicul medic și omul de bine sibian Dr. Ioan Moga, și Maria, măritată cu marele nostru compozitor Gheorghe Dima și fost director al Conservatorului de muzică din Cluj.

Dna Ana Dr. Moga trăiește și azi în Arad în vârstă de peste 80 de ani.

Ambele aceste fiice ale lui Iacob Bologa au avut un mare și activ rol conducător în viața socială a Sibiului românesc de pe vremuri. Dna Ana Dr. Moga în societățile culturale și de binefacere, iar Maria Dima, înzestrată cu bogate talente artistice, în mișcarea artistică românească, ca mult apreciată solistă, cu glas de alto deosebit de frumos și cu o extraordinară pricepere pentru interpretarea muzicii vocale serioase. S'a distins și ca traducătoare perfectă de poezii din limba română, în cea germană și de texte de operă din limba germană în românește. A fost un stâlp puternic ale vestitelor „Reuniuni de muzică“ din Sibiu și pe urmă din Brașov, în epoca lor de înflorire, sub măiastra conducere a soțului ei, Gh. Dima.

Cu Iacob Bologa a dispărut una din personalitățile proeminente ale generației de mari luptători și conducători politici și culturali ai noștri dintre anii 1848—1888.

Prin munca și ostenele sale, de o viață de om, pentru înălțarea neamului său, Iacob Bologa și-a asigurat un loc de frunte, binemeritat și cuvenit, în galeria oamenilor noștri mari, din epoca sa.

Sibiu, Mai 1939.

CONSTANTIN POPP
director i. p. al băneii
„Albina“.

VALERIU P. BOLOGA

(1853—1899).

— Cu prilejul aniversării de 40 de ani dela moartea sa. —

La 23 Mai 1939 s'au împlinit patru decenii dela săvâșirea din viața a unui distins membru al elitei societății brașovene. Al unui zelos și vrednic activator pe toate terenurile vieții publice românești de pe vremuri și care, prin felul său de a fi și activitatea multilaterală dezvoltată, în, durere, prea scurtul timp cât i-a fost dat să trăiască, și-a câștigat simpatia și aprecierea generală. A marelui public și a tuturor, cari au avut prilejul să-l cunoască, să-i urmărească și aprecieze activitatea și să se împărtășască de colaborarea sa.

Acest vrednic brașovean, nu prin naștere, ci prin completa identificare a sa, cu toate fibrele sufletului său larg, cu Brașovul și societatea brașoveană, a fost *Valeriu P. Bologa*, directorul Sucursalei din Brașov a băncii „Albina” din Sibiu, dela 1 Octombrie 1887, până la moartea sa.

Odraslă a distinsei familii a lui Iacob Bologa, fost Consilier aulic la Cancelaria transilvăneană a guvernului central austriac din Viena, Valeriu P. Bologa, născut la 20 Iunie 1853 în Sibiu, a avut parte, în casa părintească, de o educație aleasă, urmele căreia au rămas neșterse în toate manifestările ulterioare ale vieții sale. Manierat, prevenitor și îndatoritor față de toată lumea, cu care venea în contact; cavaler în sensul cel mai strict al cuvântului, loial și nobil în gândire și în faptele sale.

Acestea au și fost secretul simpatiei și prețuirii generale de care s'a bucurat Bologa în viață și cari s'au păstrat, și l'au făcut neuitat și după moarte, la Români și străini deopotrivă, cari l'au cunoscut în tinerețele ori la vârsta bărbăției sale.

Școalele medii le-a făcut Valeriu P. Bologa la Sibiu, Cluj și Viena și ultimii doi ani, clasa VII-a și VIII-a, în Sibiu la Liceul de Stat (numit pe atunci Gimnaziu), unde la 1870 a luat bacalaureatul la vârstă de 17 ani.

A urmat și terminat apoi cu diplomă, la 1878, Școala de ingineri dela Poli-

tehnicul din Viena, unde în acelaș timp a ascultat, și a dat cu un bun succes examen, și din Economia Națională, Științe Financiare, Dreptul Comercial și Cambial, precum și din Contabilitate.

Stagiul militar l-a făcut la arma artileriei și a rămas în cadrele active ale armatei cu gradul de sublocotenent. În anii 1881—1882 a fost adjutant de regiment, serviciu pentru care era foarte indicat, posedând perfect pe lângă limba sa maternă, încă și limbile germană și maghiară, precum și cea franceză și italiană.

La 1883 Bologa a fost detașat în Ministerul de Război din Viena la Biroul de Drumuri de Fer al Statului Major, pentru a colabora la preparativele, ce se făceau pentru organizarea noului regiment de drum de fer.

Format acest regiment în vara anului 1883, Bologa este mutat definitiv acolo cu gradul de locotenent.

Pentru serviciile prețioase făcute în legătură cu organizarea noii instituții a regimentului de cale ferată, Bologa a fost distins cu decret de recunoștință și de laudă din partea Ministerului de Război*).

Valeriu P. Bologa iese din cadrele active ale armatei la 1886. L-a determinat la acest pas hotărâtor în viața sa, nostalgia plaiurilor Ardealului său mult iubit și a mediului românesc, dorul căruia îl domina cu putere irezistibilă.

O dovedesc acestea următoarele șire, ce le reprodue din două scrisori adresate surorilor sale din Sibiu, Doamnelor Ana Dr. Moga și Maria Gh. Dima. Ele caracterizează totodată înflăcărata dragoste a lui Bologa pentru neam și țară.

La 21 Aprilie 1883 Bologa scria din Viena surorilor sale: „Toate ar fi bune — dar una nu este. Mie aici nu-mi mai

*) Regulamentul interior pentru regimentul de c. f. austro-ungar a fost alcătuit în întregime de Valeriu Bologa. Tot lui i s'a încredințat și construirea unui pod de c. f. peste râul Sava în Bosnia.

place și nicăiri nu-mi va mai plăcea, decât între Români. Așa pronunțat nu am simțit nicicând ca acum, când absolut nu am convenire cu Români, cât de mare lipsă am de a fi cu oameni de neamul meu“.

Iar în o altă scrisoare, de data 11 August 1884, adresată aceluiași surori, din Korneuburg (Austria de jos) lângă Dunăre, unde se afla în garnizoană cu Regimentul său de Cale ferată, V. Bologa scria:

„Mie de altmintrelea îmi merge, ca unui păstrav, dacă-l arunci în Olt. În apă este, înotă poate, dar nu este apa de munte care-i place. Dă-l dracului neamțu! Mi-e tare dor de voi și de țara mea de „Ardeal“!

Sentimentele de înflăcărat Român ale lui V. Bologa, o ilustrează și întâmplarea de mai jos, ce o datorează unui contemporan și prieten din tinerețe al lui Bologa.*)

În vara anului 1886 ori 1887, V. Bologa, cu mai mulți prieteni, a făcut într-o Duminecă, o excursiune în frunțașă comună Săliște de lângă Sibiu.

Întrași în biserică Bologa s'a dus direct la preotul, care tocmai se pregătea să înceapă liturghia.

„Părinte“, îi zise Bologa, preotului. „Ași dori să faci o slujbă pentru un suflet păcătos“. „Se poate“, răspunde preotul, „dar taxa este 1 Coroană“. „Este prea puțin“, spune Bologa. „Sufletul pentru care trebuie să Te rogi, este al unui păcătos mare; este cel mai mare dușman al neamului nostru“. Și în loc de 1 Coroană cât a cerut preotul, îi pune acestuia în mână 5 Coroane și îi șoptește: „Coloman Tisza“. **)

După esirea sa din armată Valeriu P. Bologa fu numit la 16 Aprilie 1886 secretar la Banca „Albina“, Sibiu, post căruia s'a dedicat cu mult elan și pricepere.

În primăvara anului 1887, obținând un concediu de șase luni pentru a face studii practice de bancă la marele așezământ financiar Vinez „Unionbank“, Bologa se

*) Dl Cornel A. Săvuleanu, pensionar al băncii „Albina“ din Sibiu, în viață și azi și domiciliat în București.

**) Famosul arhișovnist ministru președinte maghiar de pe vremuri, supranumit „Sdrobotorul naționalităților din Ungaria“.

reîntoarce în toamna aceluiaș an la postul său din Sibiu, cu un bogat capital de noi practice bancare și cu lărgite cunoștințe de specialitate, ce și-a câștigat prin cursuri particulare, de contabilitate și asupra comerțului de efecte, luate la profesori specialiști din Viena.

Practica și cunoștințele teoretice câștigate la Viena, Bologa a avut ocazie, în curând, să le pună în valoare în noul său post de director, („dirigent“ cum i se zicea atunci) al Sucursalei „Albina“ din Brașov, ce i s'a încredințat cu ziua de 1 Octombrie 1887.

A ajuns acum Valeriu P. Bologa la locul și postul, pentru care avea vocațiune și era și bine pregătit prin studiile, prin eminență economică, dela Politehnică și prin practica și studiile sale ulterioare făcute cu mult zel pe cale particulară.

Număroase și valoroase cărți și alte publicații de specialitate financiară-economică de dată recentă și de actualitate atunci, aduse pe Bologa dela Viena și completate continuu ulterior, au format o prețioasă bibliotecă a Sucursalei din Brașov a „Albinei“.

Și nu erau aceste cărți și publicații numai pentru decor în bibliotecă, cum se întâmpla și pe vremurile acelea, câte odată, după cum se întâmplă și în zilele de azi, adeseori; ci cărțile erau citite, consultate și studiate cu sârguință de noul zelos și ambițios director dela Sucursala băncii „Albina“, pentru cât mai temeinică aprofundare și lărgire a cunoștințelor sale de specialitate.

Școala, ce a încercat să facă în privința aceasta și cu subalternii săi tineri, cu gândul nobil și bun, să le deștepte interes și râvnă pentru a se cultiva și perfecționa prin lectură intensă în viața practică în specialitatea lor, și a fi bine înarmați în viitorul ce-i aștepta, a dat din păcate prea puține rezultate.

Și pe vremurile acelea, acum jumătate de veac, întocmai ca și în zilele noastre, majoritatea covârșitoare a tineretului nostru, avea și era stăpânită de mari speranțe, aspirații, ambiții și pretenții, fără ași căuta să așeze și să aibă pusă la baza acestora, studii serioase și cunoștințe superioare, cari să-l ridice deasupra colegilor de

duzină și să justifice ambițiile și pretențiile sale.

În noul său post de comandă, împreună și cu mare răspundere, ca director al primei și pe atunci, singurei sucursale, a băncii „Albina“ Sibiu, Valeriu P. Bologa a confirmat pe deplin speranțele și așteptările legate de persoana sa. S'a validat excelent!

Dedicat cu trup și suflet noii sale cariere, pentru care a avut, incontestabil, deosebită pasiune și remarcabile aptitudini, Valeriu P. Bologa, a reorganizat treptat serviciile interne, a organizat și lărgit serviciul intern de informație al sucursalei, instituind în întreg județul Brașov și în o parte a județului Trei Scaune și Ciuc, o rețea deasă de informatori, bărbați de încredere, recrutați din floarea intelectualilor noștri rurali: preoți, învățători etc.

Cu ajutorul acestor auxiliari prețioși ai organizației băncii, „ALBINA“ a putut oferi populației rurale și orășenești din județul Brașov și din județele limitrofe, fără deosebire de naționalitate, credite ieftine și în condițiuni omenoase — din capitalurile de cari dispunea — scăpându-i de cămătarul exploatare de până atunci.

Prin această banca „Albina“ a dat o puternică contribuție și avânt ridicării economice a acestui înfloritor colț de țară.

În același timp Valeriu P. Bologa, prin simpatiile și legăturile sale personale și a încrederii generale, ce a știut câștiga pentru persoana sa și față de institutul ce conducea, a reușit, în scurtă vreme, să ridice „Albina“ la loc de frunte și de înalt prestigiu, pe importanța piață comercială a Brașovului, dominată până atunci de număroase vechi și puternice institute financiare neromânești.

Tot Valeriu P. Bologa a știut, prin sucursala în fruntea căreia se afla, să stabilească și intensifice legăturile de afaceri ale Albinei cu cercurile financiare din București și în general cu România de atunci.

Planul său, îndrăzneț pentru vremurile sale, de a crea pe seama organizației noastre financiare românești din Ardeal, destul de plăpândă încă pe atunci, legături directe de credit în străinătate,

în Londra și Paris, marile centre financiare mondiale, plan care îl preocupa serios și intensiv, pe care îl studiasse temeinic și pentru care începuse și taionări, a putut ajunge la realizare abia câteva decenii ulterior.

Ni-l înfățișează însă pe Valeriu P. Bologa, ca pe un bărbat de inițiativă și de înalte concepții, căruia poate i-ar fi fost rezervat, în evoluția viitoare a vieții noastre financiare-economice din Ardeal, un rol important și poate succese nebănuite — dacă firul laborioasei sale vieți n'ar fi fost prea de vreme rupt, spre regretul general al celor ce l'au cunoscut și prețuit pentru înaltele sale calități de om și de conducător iscusit de bancă.

Cu dispariția lui Valeriu P. Bologa, banca „Albina“ și prin ea viața economică financiară a Ardealului de pe vremuri, a îndurat o reală pierdere, căci Bologa a fost, pe bună dreptate, considerat din partea contemporanilor săi, ca o nădejde mult promițătoare a viitorului.

*

Iată acum câteva cifre asupra dezvoltării treptate ce a luat și a încrederii crescânde, de care s'a bucurat sucursala din Brașov a Albinei, în timpul activității și a directoratului de un deceniu și jumătate al lui Bologa.

Ele sunt în rigiditatea lor mai grăitoare decât orice vorbe frumoase sau fraze răsunătoare.

Împrumuturile de tot felul, adică creditele aprobate: Scont (pe polițe) și credite personale, credite cambiale cu acoperire ipotecare (intabulare); împrumuturile pe efecte și pe mărfuri, creditele de cont curent, cari, toate împreună, la finele anului 1887 însumau cifra de Florini 546.000.— rotund, s'au cifrat după 11 ani, la sfârșitul anului 1898 cu aproape Florini 1.300.000.—.

Depunerile spre fructificare, de rotund Florini 600.000.— la sfârșitul anului 1887, au prezentat la finele anului 1898 suma împătrită: Florini 2.400.000.— rotund.

În aceeași perioadă au sporit revirementul anual al casei dela Florini 5.400.000.— la Florini 9.700.000.— în cifre rotunde.

Iar venitul brut de Florini 42.500.— rotund dela finele anului 1887, în cre-

ștere continuă, an de an, se prezintă la sfârșitul anului 1898, ultimul an de activitate efectivă a directorului Bologa, cu suma împătrită de Florini 161.000— rotund, cu cari rezultate, an de an, a sporit și aportul sucursalei Brașov, la beneficiul general al băncii „Albina“.

O deosebită purtare de grijă a avut Bologa pentru terenul de mare valoare de 3 $\frac{1}{4}$ jug., din imediata vecinătate a gării principale Brașov, teren cunoscut sub numele de Intrepozitele „Albina“, a cărui achiziționare s'a perfectuat sub directoratul său și prin stăruințele sale.

A intrat prin aceasta în patrimoniul băncii „Albina“, încă acum 5 decenii, în vremuri maștere pentru Românii Ardeni și în mijlocul șovinismului sălbatic, ce se încuibase în vremea aceea în Brașov, un vast teren cu număroase edificii-magazii, linii de cale ferată pentru manevrarea vagoanelor, toate de mare, crescândă și durabilă valoare. Cu drept cuvânt Bologa era satisfăcut și mândru de această achiziție.

Dar Valeriu P. Bologa a câștigat, prin activitatea, pricepera și hărnicia sa recunoscută, încă din primii ani ai venirii sale la conducerea sucursalei „Albina“ din Brașov, simpatia și înalta apreciere și a factorilor financiari-economiei neromânești din localitate.

Astfel Banca Austro Ungară, banca de emisiune a Monarhiei Austro Ungare de pe vremuri, prin direcția sa generală dela Centrala din Budapesta, l-a numit, în curând, membru în colegiul de censoredela sucursala ei din Brașov, funcțiune onorifică de mare cinste și de rară distincție pentru Românii din vremurile acelea.

Bologa s'a degajat de obligațiunile, ce-i impunea această încredințare, care-l onora nu numai personal, ci onora și însuși institutul „Albina“, cu demnitate și mult folos. Dovadă că mandatul său trienal a fost, continuu prolongit până la moartea sa și i s'a exprimat de repeșite ori mulțumita Direcțiunii generale pentru excelențele servicii prestate.

A avut Bologa totodată ocazie în această importantă funcție de încredere, să câștige o privire mai adâncă și directă, la izvor, în structura creditului,

asupra relațiilor și extensiunii acestuia pe piața și raionul Brașovului, de imens folos și pentru institutul în fruntea căruia activa.

N'a existat în Brașov instituție cu caracter general financiar economic; sau cultural, social, ori bisericesc-școlar românesc, care să nu fi apelat la viul spirit de inițiativă și să nu fi pus la contribuție, aproape nesecata putere de muncă și luminile lui Valeriu P. Bologa.

În cadrele Camerei de Comerț și Industrie din localitate, dominată de Sași și Maghiari, Bologa a fost ales membru în Comisiunea permanentă.

Vice-președinte-cassier la Societatea neguțătorilor români de comerț Levantin, prezidată pe acele vremuri de fruntașul comerciant Teodor Nicolau.

Membru a delegațiunilor și a Eforiei școalelor centrale ort. răs. din Brașov.

O vie activitate a dezvoltat Bologa în corporațiile bisericesti începând cu comitetul parochial, Sinod Arhiedeezan și Congresul Național Bisericesc, unde a fost, serii de ani membru, respective deputat.

Membru în Comitet și casier al Societății pentru crearea unui Fond de teatru român și altele.

În viața comunală din Brașov asemenea a avut Bologa un rol important ca membru al Consiliului Comunal, a Comisiunii permanente și în diferite comisiuni speciale. Foarte apreciate servicii a făcut aici Bologa cu ocazia reformelor edilitare în curs pe vremuri: introducerea apeductului și a canalizării etc.

În viața socială a Românilor din Brașovul de altădată, foarte dezvoltată acum 50—40 de ani și îmbibată de cel mai genial duh naționalist, Valeriu Bologa a ajuns curând după așezarea sa în acest oraș, la un rol conducător și animator, prin vioiciunea firei sale, activitatea sa neobosită și prin marea rufină socială, ce a adus cu sine, drept apanaj din marile orașe ale monarhiei și din înalta societate în care a avut ocazie să-și petreacă primii ani ai vârstei sale bărbătești.

Lua parte și la manifestațiile sociale ale concețâtenilor săi Sași, cu cari întreținea raporturi cordiale și în mijlocul că-

roră era totdeauna bine văzută și foarte apreciată pentru tactul său, ca plăcut cauză și pentru umorul sănătos, ce posedă.

Ca om se bucura de largi simpatii în toate straturile societății brașovene și din împrejurime, în întreg cuprinsul Ardealului, ca și în vecina Românie de atunci.

Pentru scopuri culturale și filantropice avea totdeauna punga deschisă și sporea de obicei și cu obolul său personal sumele, ce le aproba pentru scopurile amintite în numele „Albinei“.

Era în permanent contact și cu intelectualii dela față și cu fărâșimea fie în calitate de director de bancă, fie ca membru al diferitelor corporații bisericești: sinod arhidiecezan, (adunarea eparhială) și congres național bisericesc.

Nu arareori avea invitații la masă ori la o gustare la casa sa ospitalieră: preoți, învățători și alți fruntași ai satelor, cari se abăteau pe el în treburi și pentru sfaturi în chestiuni obștești de tot felul.

Ca șef Bologa pretindea subalternilor săi disciplină de fier, devotament și credință față de institut și împlinirea conștiințioasă și integrală a obligațiilor lor. Prevenire și purtare umană față de clientelă, premergând în privința tuturor acestora, totdeauna cu pildă bună.

Pentru nevoile, de orice natură, ale funcționarilor săi avea pururea o căldă și părintească înțelegere; cererile juste și găsite serios motivate nicicând nu rămâneau nesatisfăcute.

Incuraja, distingea, pe cei vrednici, elementele bune și promițătoare pentru viitor și muștra, la nevoie, cu blândețe pe cei recalitrânți în vreo privință. Această cu scopul de a-i îndruma pe calea cea bună.

Cu un cuvânt Bologa căuta să creeze pe seama institutului său un corp funcționaresc select și cu prestigiu. Și pretindea ca aceștia să fie regardați în viața socială a Brașovenilor, la care le impunea funcționarilor să ia parte și să activeze intens. Contribuia prin aceasta în mare măsură la ridicarea moralului lor.

A și reușit prin toate acestea să fie nu numai profund respectat, ci și sincer iubit de subalternii săi, cum numai rar și puținor șefi le este dat în viață.

După o intensă și rodnică activitate de peste un deceniu, pe toate terenele, precum s'a văzut în cele de mai sus, Valeriu P. Bologa părăsește această lume în floarea bărbăției sale la vârsta de abia 45 de ani.

A lăsat în urma sa pe nemângăiata soție (fiica avocatului Iosif Pușcariu din Brașov) d-na Lucia, cu care a conviețuit o viață conjugală din cele mai fericite și ideale de abia 10 ani și 8 luni; pe unicul său fiu, rămas orfan la frageda vârstă de șase ani, azi distins profesor la Facultatea de medicină a Universității Cluj, Dl. Dr. Valeriu Lucian Bologa, precum și un foarte ramificat cerc de rudeni apropiate și mai depărtate.

Disparația prea timpurie a vrednicului și nobilului bărbat, care a fost Valeriu P. Bologa, a făcut o impresie adâncă și a stârnit unanime regrete și în foarte largul cerc al prietenilor și cunoscuților săi din toate straturile societății.

Înmormântarea la expresă dorință a răposatului, s'a făcut în cadre modeste, cu un singur preot, fără vorbiri și fără cununi, preful cărora Bologa a dorit să fie împărțit între săracii din Brașov. Ea a fost prilejul unei grandioase manifestări, rar văzută în Brașov, a simpatiei și prețuirii generale de care s'a bucurat Bologa și a regretelor unanime și sincere, ce a lăsat moartea sa.

Afară de numeroasa familie întreg Brașovul și împrejurimea a îmbrăcat haină cernită. Oficialitățile de tot felul, săsești și maghiare pe atunci; prefectura și primăria în frunte cu titularii lor; Corpul ofițeresc; toate corporațiile românești și străine, în care activa atât de intens; delegații centralei băncii „Albina“ din Sibiu în frunte cu directorul general Parteniu Cosma; numeroși membrii ai consiliului de administrație a băncii „Albina“; funcționarii sucursalei „Albinei“ din Brașov și bărbății de încredere a acestei sucursale, corporativ; reprezentanții tuturor institutelor financiare din localitate și o lume imensă a finit cu adânci sentimente de regret în suflet să întovărășescă pe Valeriu P. Bologa în ultimul său drum pe acest pământ.

Presă întreagă românească din Ardeal și București, ca și ziarele, săsești

și maghiare din Brașov, l-au părentat pe Valeriu P. Bologa cu căldură și în termenii cei mai elogioși, apreciind calitățile distinse, ce-l împodobeau ca om și relevându-i rolul important ca fruntaș al vieții publice.

Iată câteva voci de presă asupra lui Valeriu P. Bologa, apărute cu prilejul decedării sale:

„Gazeta Transilvaniei“ din Brașov, în Nr. 104 dela 24 Mai 1899, scria următoarele:

„Adânc și dureros emoționați ne împlinim azi o tristă datorie anunțând cetitorilor noștri moartea prea timpurie a simpaticului director al filialei „Albina“ din Brașov, Valeriu P. Bologa.

Deși știam cu toții, că o grea și nemiloasă boală, care de mult i-a atacat organismul vânjos, l-a trântit la pat; deși ne întrebam cu îngrijorare, dacă mai este posibil să fie scăpat pentru societatea noastră, în care s'a distins atât de mult prin activitatea sa neobosită, prin inteligența și hărnicia sa și prin interesul viu, ce-l purta tuturor întreprinderilor nobile și folositoare, ce tindeau la înaintarea poporului nostru și la binele obștesc — totuși știrea dureroasă, că azi la 10¹/₂ ore a. m. și-a dat sufletul, ne-a venit ca și fără de veste.

Hotărîrea nemiloasei sorși a răpit pe Valeriu Bologa din mijlocul nostru tocmai atunci, când ajunse la puterea bărbăției sale și când puteam să așteptăm și mai mult dela talentul și zelul său întărit printr'o experiență îndelungată, ce a avut-o în conducerea institutului, care datorește dezvoltarea și înflorirea sa din timpul din urmă în mare parte spiritului său viu și întreprinzător.

Era lucru firesc, ca fiind înzestrat cu calități atât de eminente, și-a câștigat în timp de vreo 12 ani, cât a fost director al filialei „Albina“ de aici, nu numai simpatia și stima conașionalilor săi, ci și stima străinilor, fiind mai ales bine văzut în toate cercurile comerciale ale orașului nostru. Dar nu numai pe terenul, căruia

și-a dedicat activitatea sa, ci și în viața noastră culturală națională și în viața publică comunală Valeriu Bologa s'a distins, documentând cel mai viu și nobil interes pentru progres în toate direcțiunile. A fost totodată în viața sa familiară un soț și tată de model.

Cât de mult era înclinată firea lui de a face bine, o dovedesc multele sale fapte, cu cari a căutat să contribuie la înaintarea scopurilor durabile în mijlocul conașionalilor săi.

Aflăm, că răposatul și-a exprimat dorința — cu puțin înaintea morții sale — să nu i se pună nici o cunună din partea nimănui pe cosciug și să fie înmormântat numai cu un singur preot, fără a i se ținea cuvântare funebră. Și această dorință este o dovadă mai mult pentru modestia și nobilul său simț.

Ca semn de doliu filiala a arborat steag negru; asemenea s'a arborat steag negru la Casina Română și la filiala Băncii Austro-Ungare unde răposatul a funcționat ca cenzor.

Adresăm familiei răposatului precum și tuturor rudeniilor sale profundele noastre condolențe pentru ireparabila pierdere, ce au suferit-o“.

„Revista Economică“ din Sibiu, organul oficial al băncilor românești ardelenene în No. 6, dela 10 Iunie 1899 (Anul I), după o schiță biografică, scrie:

„Răposatul a condus din 6 Septembrie 1887 până la moartea sa, în calitate de dirigent, cu destoinicie și mare zel, sucursala „Albinei“ din Brașov, căreia prin neobosită sa activitate și spiritul său organizator i-a asigurat un loc de frunte printre băncile din acel oraș.

După ce arată câmpul larg de activitate al lui Bologa și pe alte terene ale vieții publice românești „Revista Economică“ fixând și faptul că răposatul s'a bucurat de simpatia generală a tuturor celor ce l-au cunoscut, încheie cu următoarele: „In el pierdem pe unul dintre cei mai competenți bărbați ai noștrii în materie economică-financiară“.

Iată și două ecouri din cercurile săsești și maghiare din Brașov, cu prilejul morții lui Valeriu P. Bologa:

Dl Dr. Karl Flechtenmacher, scrie în „Kronstädter Zeitung“ următoarele:

„Prin ocuparea postului de director al băncii „Albina“ din localitate, de către dl V. Bologa societatea românească, dar și orașul Brașov au câștigat o personalitate. Judecata sa limpede, obiectivă, lipsită de șovinism, era hotărâtoare și totdeauna regădită în toate chestiunile în ședințele consiliului comunal și în diferitele comisii speciale.

După căsătoria sa cu șarmanta și de distinsă cultură fiică, Lucia, a d-lui avocat Iosif Pușcariu, Valeriu P. Bologa a frecventat mult societatea săsească, unde pentru tactul și umorul său sănătos a fost foarte apreciat până la moartea sa, durere, prea timpurie“.

Iar „Brassói Lapok“ îl parentează pe Valeriu P. Bologa în modul următor: „Noi n'am fost politicește de aceeași părere cu răposatul. Bologa era stăpânit de adânci sentimente naționale românești și a dezvoltat în acest sens o vie activitate pe teren politic.

Dar ca om era un inexcipientabil și veritabil gentilom.

A dat mare dezvoltare și avânt succursalei băncii Albina de aici și în chestiuni de bancă nu cunoștea naționalitate.

În adunările reprezentanței comunale, în comisiunea permanentă și în comisiunile speciale a dezvoltat o vie și mănoasă activitate, astfel că dispariția acestui valoros bărbat nu o deplânge numai familia sa, ci și întreaga obște a orașului Brașov“.

*

Așa se înfățișează și continuă a dura, în lumina faptelor sale Valeriu P. Bologa în amintirea noastră, a contemporanilor săi, zi de zi mai pușini la număr, și a tuturor aceluia, cari au avut pușința să-i cunoască mentalitatea nobilă și totdeauna

loială, calitățile sale înalte de om și de zelos și neobosit brăzdător și conducător în ogorul nostru național, spre binele și propășirea poporului nostru.

Valeriu P. Bologa cu robusta sa făptură fizică, deși trecut la cele eterne de 4 decenii, pare că continuă să viețuiască, să se miște, și azi, în mijlocul nostru. Simpaticele sale imagini ne este evocată zilnic și ori de câte ori avem prilejul să vedem pe Dl profesor Dr. Valeriu Lucian Bologa, fiul, prin care — miraculos joc al naturii — este atât de magistral înfrunșipată simpaticele figură a tatălui.

Înfățișarea generală, robustețea sa, mișcări, atitudini, gesturi, până și unele accente ori particularități ale graiului, toate, sunt un întreg ansamblu de frapante asemănări, trecute prin moștenire dela tată la fiu.

Dar fiul este și fericitul moștenitor ale înaltelor și distinșelor calități morale și sufletești ale tatălui său. „Oamenii aleși continuă să trăiască și după moarte prin faptele lor bune din viață și prin urmașii lor vrednici“.

Am ținut să aștern pe hârtie, cu prilejul aniversării, de 4 decenii dela moartea lui Valeriu P. Bologa, aceste câteva note fugare, fixări și aprecieri — pentru generațiile noastre mai tinere postbelice, prea pușin cunoscătoare ori cu totul necunoscătoare a trecutului nostru și a pleiadei de personalități marcante a vieții publice românești din Ardeal, ziditoare vrednice, fără alaiu și fără auto-reclamă, ale temeliiilor trainice pe care a fost înjăpuită marea Unire la 1918.

Acestei pleiade îi aparține și Valeriu P. Bologa.

Sunt șirele acestea totodată un modest și pios omagiu, al autorului lor amintirii iubitelui și neuitatului său prim șef în cariera, ce a luat și parcurs.

Sibiu, Mai 1939.

CONSTANTIN POPP
director i. p. al Băncii „Albina“

Școala satelor.

Dacă cercetăm cauzele care ne-au îndemnat să căutăm legături economice mai strânse cu occidentul european, ni se înfățișează aspecte multiple, de importanță foarte mare pentru viitorul națiunii noastre. Cea mai covârșitoare dintre ele privește soarta țăranului român.

Bazându-se statul nostru, mai cu seamă în ce privește etnicul, pe largul strat al plugarului român, soarta acestuia a fost hotărâtoare încă dela începuturile vieții noastre de stat, pentru dezvoltarea ei ulterioară. Plugarul român a cucerit țara aceasta, mai pe cale pașnică, mai cu robia, în măsura în care a părăsit îndeletnicirea păstoritului dela munte, schimbându-o cu cea a plugarului dela șes.

În lupta noastră actuală pentru cucerirea etnică a industriei și comerțului se afirmă tot mai mult dorința de a ridica la un nivel occidental existența clasei noastre țărănești. Aceasta este o necesitate imperioasă, care numai atunci o vedem cu claritate insistentă, dacă comparăm nivelul cultural al țăranului nostru, cu acela al popoarelor din Vest. Vom constata atunci, și vom recunoaște, că s'a păcătuțit la noi foarte mult ce privește educarea sa culturală și profesională. Grija noastră principală a fost, ca sub forme politice importate din occident, să asigurăm clasei noastre conducătoare dela orașe, care și ea, abia începuse a se trezi la o conștiință națională, mai vie, conducerea țării cu ajutorul voturilor țărănești. Răsăreau mari Români din toate colțurile — despre care se spune că unii, cum ar fi un Pherkyde — nici nu erau cetățeni ai Țării Românești, și cu toate acestea au ajuns a fi miniștri și mari diriguitori ai treburilor oștești. Aceștia erau de obicei și marii proprietari și stăpâni feudali ai țăranului. Ne putem ușor închipui, ce tragere de inimă aveau Balcanicii aceștia pentru supușii lor. A trage foloase cât mai mari din pământ, cu cât mai puțină muncă și grijă, era pe atunci lozinca, și urmările nefaste ale acestui principiu s'au repercutat asupra economiei noastre rurale până în zilele noastre.

Fără îndoială, că structurile politice i s'a alăturat și una culturală, tot așa de adecuată. Intocmai cum structura politică nu a fost o plantă crescută și dezvoltată din solul românesc, tot așa instituțiile noastre culturale nu au ținut cont de mentalitatea și necesitățile țării al cărei suport a fost și este țărănimea. Era lozinca să ne modernizăm și să ajungem din fugă țările occidentale. Am înființat deci școli peste școli. Am înființat licee despre care nu mai știai dacă în anul viitor vor avea șapte ori opt clase; dacă vor fi cu bacalaureat sau fără. Am înființat universități despre care nu erai sigur dacă în semestrul următor vor fi deschise sau închise; dacă se vor putea da examene sau nu; dacă va fi o grevă a studenților sau a profesorilor...

Noua organizare administrativă a țării, lărgită după marea unire, a dat prilej de plasare pentru o sumedenie de intelectuali. Se cereau puteri pentru toate îndeletnicirile intelectuale, pentru funcționari de stat și particulari, pentru tagma advocațională și medicală, pentru comerț și industrie, etc. Tineretul satelor a dat năvală la școli. Până acuma, mai cu seamă în provinciile alipite, țăranul privea cu invidie la străinii înaintea cărora toate carierele intelectuale erau larg deschise. Fiii țăranului român puteau doară deveni cel mult preoți și dascăli. Dorul de a-i vedea și pe ei „domni“ avea acuma să se îplinească. De aci încolo nu mai avea nevoie să se adreseze la un avocat sau medic străin. Aveau doară pe fiiji lor în oraș. Sucrescența țărănească nu mai trebuie să se lupte cu vicleniile timpului și zgârcenia solului. Ca funcționar de stat, județan sau municipal, avea un venit sigur și un viitor deschis pentru mari posibilități. Apoi politica. Pentru a fi ales deputat nu trebuia nicio calificăție specială, și ca posibilități de a te îmbogăți și învăța! Cu un cuvânt, țărănimea noastră profita foarte mult de noua orientare culturală și de binefacerile școlilor. Diriguitorii instrucțiunii publice, ministrul și ajutoarele lui, erau mândri de isprava făcută. Ba s'a întâmplat că un ministru, mare corifeu liberal, a amenințat la un moment dat, că se pune în grevă dacă nu i se acordă o sută milioane Lei pentru școli noi. Așa de mult erau apreciate binefacerile școalelor.

Au fost însă suficiente două decenii, pentru ca golurile să fie umplute, și să se ivească o limită peste care plasamentul intelectualilor nu mai era posibil. Statul, care până acuma era mediul, ce absorbea pe absolvenții școlilor, a început să lupte cu dificultăți felurite financiare. S'a constatat că absorbise în raport cu alte țări, prea mulți funcționari, și aceștia apăseau ca o grea sarcină asupra bugetului. Prin reduceri de personal și trimiteri la pensie, statul căuta să se debaraseze de ei. Vorba aceea că „Românul se naște bursier, trăește ca funcționar și moare ca pensionar“, a început să dispară și cu ea și șansele țăranului de ași mai plasa copii la stat. La un moment dat, am băgat de seamă cât de nepotrivit a fost pentru împrejurările noastre sistemul de învățământ. Am înființat școli peste școli, am crescut un tineret bugetiv, și în sfârșit am avut o seamă de proletari intelectuali, care în lipsă de altă îndeletnicire s'au încurcat în mrejele politice servind ca unealtă pentru scopuri subversive. Un mai mare dezastru al sistemului de învățământ nici nu mai e posibil.

Dacă cercetăm satele noastre, avem tot prilejul de a vedea dezastrul cauzat prin lipsa de dirijare sistematică a învățământului. De unde încă înainte cu două decenii tineretul dela sate avea plasament suficient în gospodăria de acasă, azi satele sunt pline de un tineret neisprăvit de ambele sexe. Dacă lui Stan i-a succes

să facă din un fecior medic la oraș, și din o fată profesoară de limbi moderne, nici Bălan nu putea rămâne mai pe jos, și s'a pornit o goană a tineretului la oraș, după studii. Bieții părinți și-au cheltuit tot disponibilul, s'au băgat în datorii și și-au vândut ultimul purcel pentru-ca să facă oameni din ei. Azi copiii aceștia stau acasă, unii cu diplome, alții fără diplome. De lucru de câmp nu mai sunt de treabă, și la oraș nu mai pot sta, căci nu au posturi și nu au din ce trăi. Părinții lor au pierdut tot atâtea brațe de muncă pentru gospodărie, și în plus acuma trebuie să-i fină acasă cu mâncare, cu îmbrăcăminte etc.

Din situația aceasta tristă a intelectualilor dela țară rezultă, că îndrumarea școlară de până acuma, nu mai corăspunde necesităților tot mai ardente ale țărănimii. Statisticele constată, că populația care trăiește din agricultură, se înmulțește într'un ritm întreit de mare, față de populația orașelor. Din punct de vedere etnic, fenomenul acesta este foarte îmbucurător, fiindcă arată un spor mare al elementului etnic românesc, care se îndeletnicește în măsură covârșitoare cu agricultura. De altă parte ridică unele chestiuni de mare importanță socială pentru viitor. În unele regiuni ale țării a și sosit momentul, că gospodăriile nu mai pot da existență tinerei sucrescențe țărănești. Parte din motivul că moșiile prin moștenire se fărâmițesc, parte că lipsind instrucția necesară pentru o cultivare intensivă a solului, țăranul nu știe cum să treacă la un sistem mai rentabil de gospodărie.

Pentru remedierea cazului prim, s'a propus și la noi introducerea dreptului de primogenitură. În sistemul acesta, moșia o moștenește în întregime primul născut al familiei, așa că proprietatea rămâne neștirbită. Inșă și atunci să pune întrebarea, ce este de făcut cu ceilalți frați?

Ori cu sistemul de primogenitură, ori fără el, surplusul populației va trebui să găsească întrebuințare în afară de gospodăria agricolă propriu zisă. O nouă îndrumare a școalelor dela sate ar face multe și bune servicii în această privință. În loc ca elevii să fie pregătiți pentru a cerceta mai departe liceele dela oraș, ar fi de cel mai mare folos, ca ei să rămână în mediul satelor, și prin școli speciale să fie pregătiți sau pentru o cultivare mai rațională și mai intensivă a pământului, sau pentru diferitele industrii de casă, și meserii care ar da prilej și celor cu pregătiri școlare mai înalte, să nu stea acasă ca trântori netrebnici pe capul părinților, ci să învețe un lucru practic, cum ar fi țesătoria, tâmplăria, pantofăria, lăcătușeria etc. Sunt multe îndeletniciri în strânsă legătură cu agronomia, cari urmărite cu sârguință și pricepere, aduc venite foarte frumoase gospodarilor, dar sunt la noi neglijate din pur tembelsm. Astfel de ocupațiuni ar fi stupăritul, creșterea galițelor de solu, fie pentru ouă, fie

pentru carne, creșterea iepurilor de casă pentru carnea, dar mai cu seamă blana lor, care la unele specii se plătește foarte scump, apoi cultivarea plantelor medicinale, cari încă se plătesc foarte bine etc.

Dar afară de acestea, plasarea surplusului de brațe țărănești s'ar putea face în industriile agricole sau în strânsă legătură cu agricultura. Guvernul să încurajeze înființarea de fabrici pentru prelucrarea laptelui, cartofilor, sfeclii, pieilor, lănei etc. Pentru cooperative ar fi un câmp vast de afirmare. O îndrumare spre îndeletnicirile practice amintite mai sus, ar schimba și mentalitatea țăranilor, și i-ar face mai accesibili pentru îmbrășosarea îndeletnicirilor comerciale și industriale, azi atât de lucrative.

În rezumat pentru sate ar trebui înființate școlii, cari să nu se ocupe așa de mult cu literatură și istorie, limbi străine etc., ci mai mult de nevoile zilnice și necesitățile practice ale mediului țărănesc. Dacă apoi s'ar ivi cazul, cum nădăjduim că va mai fi și de aci înainte, că cutare sau cutare țăran chiabur își va putea permite să-și trimeată copilul la universitate, atunci cu atât mai bine pentru țară, și e numai de dorit ca să ajungem în privința aceasta ca Danemarca unde nu există plugar fără bacalaureat.

E. VANCU.

CRONICA.

Regimul Dinarilor efectivi în Iugoslavia.

Ambasada regală a Iugoslaviei comunică :

Printr'o hotărîre a ministerului de finanțe, în scopul de a se împiedeca evaziunea ilicită a capitalurilor în străinătate, s'a interzis importul în țară al biletelor de bancă de 1000 și 500 de dinari, ca și a oricărei sume superioare celei de 500 dinari în bilete de 100 de dinari. Se întâmplă totuși că anumite persoane, intrând în Iugoslavia, continuă să importe dinari efectivi, în timp ce altor persoane acești dinari le sunt trimiși prin scrisori, dinari pe cari autoritățile îi confiscă regulat și îi depun la contul dinarilor blocați.

Dat fiind că importul biletelor de bancă în dinari este interzis și supus unui control riguros, găsim necesar să atragem atenția tuturor interesaților de a nu mai trimite din străinătate decât devize libere : dolari, franci francezi, franci elvețieni, lire engleze, florini olandezi și belga.

Ori ce sumă trimisă în dinari va fi confiscată și pusă la contul dinarilor blocați, fără nicio posibilitate de a fi restituiți într'un viitor apropiat.